

De balneari a arxiu

L'Ajuntament de Tortosa gestionarà la cessió dels terrenys de l'antic balneari d'en Porcar, a Remolins, per a construir el nou edifici de l'Arxiu Comarcal del Baix Ebre. L'obra serà a càrrec del Departament de Cultura de la Generalitat. Des de 1997 l'arxiu, hereu de l'anterior Arxiu Històric de Tortosa, s'ubica als Reials Col·legis, propietat del bisbat de Tortosa, on està al límit de la seua capacitat d'emmagatzematge i no disposa dels darrers equips necessaris.

Josep Bayerri Raga,
periodista

El Balneari d'en Porcar va obrir l'any 1842 amb el nom de "Nuestra Señora de la Esperanza" per tal d'aprofitar les aigües mineromedicinales del brollador que ja existia des de temps immemorial i que foren declarades d'utilitat pública. El 1883 era el seu propietari Manuel Porcar i Tió, una de les persones més adinerades del territori, qui invertí molts recursos a ampliar les instal·lacions, urbanitzar els jardins i convertir-lo en un dels balnearis de moda d'aquells temps per la seua característica urbana a l'estar ubicat dins d'una ciutat important amb estació del tren. El Balneari es convertí en el centre de la vida social de la classe benestant i aristocràtica tortosina complementat, el 1890, amb la construcció dins del seu recinte d'un teatre que despleguà molta activitat amb temporades de llarga durada i la presència dels personatges més significatius a l'art dramàtic de l'època. Tanmateix a tocar del Balneari hi havia la plaça

de bous, l'única de les Terres de l'Ebre i la tercera en antiguitat de Catalunya, inaugurada el 1844 i ampliada i modernitzada el 1881.

Alguns balnearis esdevingueren casinos de joc i el 1923 es dictaren unes normes molt restrictives que afectaren a tots fins al punt que molts, entre ells el de Tortosa, deixaren de funcionar; aquell mateix any un incendi fortuït va cremar el teatre. Tot el conjunt resultà molt afectat per les destrosses de la Guerra i la plaça de bous fou acabada d'enderrocar el 1943. El 1956, però, el conjunt fou adquirit per les religioses salesianes que feren obres per adaptar-lo a un centre d'aspirants i col·legi d'ensenyament primari; la iniciativa no va acabar de collar i abandonaren la ciutat dotze anys després. Durant aquells anys, al local que fou teatre se celebraven una mena d'aquel·larres a les clausures dels anomenats "Cursillos de Cristiandad", unes jornades de dinamització religiosa en la línia de l'encara imperant nacionalcatolicisme; a la diòcesi de Tortosa van moure moltes persones sota la batuta del ca-

nonge Ovidio Tobias mà dreta del bisbe franquista Manuel Moll. El 1961 a la zona adjacent al Balneari s'obrí una fàbrica conservera que s'amplià al solar de l'antiga plaça de bous i, després de tancar, el solar fou venut a pedaçes com a pàrquing.

El 1970 l'Ajuntament es feu càrrec del Balneari i el convertí en magatzem de trastos vells. El 1972, trencant la unitat dels jardins, es va habilitar un vial per a accés al Parador de Turisme que va entrar en servei el 1977. Els jardins es van recuperar, el 1989, per acollir-hi el museu d'escultures cedides per Santiago de Santiago, a instàncies de l'empresari tortosí Josep Celma Prieto. L'edifici del Balneari, però, continua degradant-se. El 2002 l'Ajuntament, aleshores governat pels socialistes, volia enderrocar tot el conjunt per fer-hi habitatges; la resposta immediata de l'associació Amics dels Castells i Nucli Antic de Tortosa, promouent una campanya per mobilitzar l'opinió pública tortosina a favor de la seua conservació, va evitar l'entrada de la piqueta. Durant els anys

Serà un treball difícil convertir l'actual munt de runes en un edifici singular preservant els elements que li donen caràcter fa dos-cents anys

següents es va escriure sovint sobre el Balneari amb diverses propostes; una d'estes, el 2014, fou recuperar el balneari per a tractaments termals i cures d'aigua, sense allotjament hotel·ler, com hi ha molts d'esta modalitat. Però no hi havia ningú amb prou empenta per a fer-ho realitat i tot quedà en no res. El 2017, el grup municipal Movem Tortosa va demanar que s'actués urgentment per evitar l'ensorrament de l'edifici, fou desestimada, però poc després es van executar diverses obres, especialment la restauració del brollador i projectes de conservació de la façana, la torre i altres elements declarats d'interès arquitectònic.

Sembla que l'actual acord, a més del nou edifici per arxiu, permetrà conservar estos elements significatius del vell balneari i reordenar el conjunt dels jardins i el museu d'escultures de Santiago de Santiago, però especialment la construcció d'un nou edifici suposarà augmentar notablement les instal·lacions de l'Arxiu i facilitar la seua utilització pels estudiosos, atesa la importància dels seus legats tant pel caràcter històric dels documents, els fons d'aportacions locals privades i els materials de les administracions públiques territorials, a més d'espais per a realitzar activitats relacionades.